

'Toerisme voor Natuur. Natuur voor Toerisme'

Op het puntje van je stoel

door Pim Kisjes

De drukbezochte 14^e Groeneveld Conferentie werd dit jaar gehouden in het nieuwe gebouw 'De St@art' van de Apenheul in Apeldoorn. Thema op deze zonnige donderdag 3 juni was 'Toerisme voor Natuur. Natuur voor Toerisme'. Naast alles wat al goed gaat in de reiswereld als het om duurzaam toerisme gaat, nemen de zorgen over het verdwijnen van de biodiversiteit op onze aarde snel toe. Vooral dit gegeven leidde tot luisteren en kijken op het puntje van je stoel.

De Groeneveld conferenties hebben zich ontwikkeld tot toonaangevende Nederlandse evenementen voor netwerken en kennisuitwisseling over duurzaam uitgaand toerisme. Organisator is de vereniging voor Duurzaam Uitgaand Toerisme (IDUT) die ondermeer een rol speelde in het ontstaan van Duurzaam Toeristisch Ondernemen (DTO). Voorzitter van IDUT is de ANVR. Het secretariaat wordt gevoerd door het Nederlands Comité voor de IUCN (International Union for the Conservation of Nature).

'Wat de ANVR betreft is duurzaamheid niet langer een niche, maar mainstream'

Modern ondernemerschap

ANVR-directeur en IDUT-voorzitter Frank Oostdam heette de deelnemers welkom en zette direct de toon van de conferentie. "De reisbranche is volop in beweging als het om duurzaamheid gaat. Kijk maar naar de opkomst bij het duurzame event dat de Vakantiebeurs, Travel Foundation en de ANVR samen georganiseerd hebben. Nu komt het erop aan dat we prestaties gaan neerzetten en duurzaam toerisme in de normale bedrijfsvoering integreren. Het getuigt van modern ondernemerschap om duurzaam bezig te zijn. Je doet het er niet zomaar even bij. Wat de ANVR betreft is duurzaamheid niet langer een niche, maar mainstream. Dat zie je bij de touroperators; van de 220 zijn er nu zo'n 217 actief bezig met DTO. Dit najaar volgen de reisagenten." Frank Oostdam zag parallellen met het IDH (Initiatief Duurzame Handel) dat werkt aan de verduurzaming van ketens. "Ook daar gaat het erom hoe je zaken met elkaar regelt. We zijn bezig 300 toplocaties in kaart te brengen qua duurzaamheidsgehalte. Het kost tijd, maar we komen er wel." Vervolgens stond Oostdam stil bij biodiversiteit. "Als je de cultuur, de natuur en het oorspronkelijke karakter van een locatie verkoopt, zoals wij dat doen in de reisbranche, dan zou de biodiversiteit op die locatie je aan het hart moeten gaan. Het verlies van plant- en diersoorten verloopt inmiddels duizend keer sneller dan de natuurlijke afname. Daar wil ik in dit Internationale Jaar van de Biodiversiteit uw aandacht voor vragen. Op olie en auto's na is toerisme de grootste economische sector ter wereld; 8 tot 9% van de wereldbevolking werkt in onze branche. Toerisme is daardoor een deel van het probleem, maar ook een deel van de oplossing, mits goed gemanaged. Veel spreekt immers in ons voordeel. Toerisme is het minst schadelijk voor natuur en biodiversiteit. Mensen die werken in het toerisme en de toeristen zelf zijn het meest genegen iets aan de problematiek te doen. En bovendien is toerisme een economisch alternatief voor veel mensen die op de bestemmingen leven. De grote uitdaging van deze tijd is in mijn ogen dan ook de ontwikkeling van een combinatie van toerisme, natuur, biodiversiteit en mensen die wèrkt."

'Toerisme is een deel van het probleem, maar ook een deel van de oplossing'

'De natuur van het toerisme'

Treffender kon René van der Duim, buitengewoon hoogleraar toerisme en duurzame ontwikkeling aan de Wageningen Universiteit, zijn inleiding niet beginnen. Met beelden van

de zebrasoort Quagga, waarvan de laatste in 1883 in Artis overleed, is het probleem van het uitsterven van dierenrassen in één keer duidelijk. Rond 1800 leefde dit dier nog in grote groepen in Afrika. Van der Duim legde de vinger op een zere plek: "Ondanks de enorme groei van het aantal natuurbeschermers hebben die het tij niet kunnen keren en wordt inmiddels bijna 40% van de diersoorten met uitsterven bedreigd. Als de biodiversiteit verdwijnt, verdwijnt ook de economische waarde van de natuur, een nauwelijks in geld uit te drukken bedrag." Hij verwees naar de speelfilm 'The Age of Stupid' (2009) die speelt in het jaar 2055. Daarin vraagt een oude man, die kijkt naar archiefbeelden van de wereld in 2008, zich af: Waarom hebben we de klimaatsveranderingen niet gestopt toen we de kans hadden? "Het is de natuur van het toerisme om onvoldoende tot geen verantwoordelijkheid te nemen voor de keuze van het product", aldus Van der Duim. "Er zijn veel goede bedoelingen maar gedragsverandering kost tijd en geld. Tegelijkertijd vormt toerisme een belangrijk instrument in de natuurbescherming op de bestemming, waardoor overheden samen met lokale gemeenschappen en het bedrijfsleven partnerships kunnen opzetten."

Paneldiscussie

Vervolgens namen René van der Duim, Gert Nieuwboer (directeur SNP Reizen en algemeen directeur PanParks), Louis Frankenhuis (oud-directeur Kras Reizen, TUI Nederland en OAD en nu voorzitter RvC van PanParks) en Nell Westerlaken (reisjournalist bij de Volkskrant en columnist), plaats achter de tafel voor een paneldiscussie. Onderwerp van gesprek was PanParks (Pan staat voor Protected Area Network) dat reizen organiseert naar nationale parken in Europa. Uit de discussie noteerden wij de noodzaak om het invoeren van duurzaam toerisme te concretiseren en te versnellen. Toerisme moet zich gaan onderscheiden in toegevoegde waarde en beleving en niet langer in prijs. Veranderd consumentengedrag en anders denken over toerisme zal van de aanbodkant, de touroperators en reisagenten, en het onderwijs moeten komen. De 'nieuwe reisconsument' focust op de (duurzame) beleving op de bestemming en minder op de prijs, aldus de panelleden.

Hoe KLM blijft vliegen naar de mooiste plekken op aarde

Na de pauze stemde Nell Westerlaken met het voorlezen van haar column menigeen tot nadenken. Daarna was het de beurt aan Jan Ernst de Groot, managing director en bestuurslid van KLM. Hij schetste de manier waarop KLM werkt aan het terugdringen van CO₂, ondermeer door de aanschaf van nieuwe vliegtuigen en het gebruik van biobrandstoffen om duurzaam te vliegen. "Wat luchtvaart anders maakt is dat wij altijd ver vooruit moeten kijken. Al was het maar omdat de vliegtuigen die wij nu aanschaffen minstens 25 jaar meegaan." Een andere uitspraak: "Biodiversiteit spreekt mensen meer aan dan CO₂ en klimaatverandering." Reizigers kunnen met het 'CO₂ ZERO-project' van KLM hun CO₂-uitstoot van de vlucht compenseren. Voorts heeft KLM een programma opgezet waarmee de biodiversiteit op haar vliegbestemmingen zoveel mogelijk wordt beschermd. Jan Ernst de Groot pleitte voor meer consumentenvoorlichting over klimaatcompensatie en biodiversiteit.

De economie van de natuur

Laatste spreker was Willem Ferwerda, directeur IUCN Nederland: "De ecologische voetdruk van de mens neemt toe en de biodiversiteit loopt snel terug. De wetenschappelijke gegevens zijn alarmerend. Wereldwijd worden 18.000 dier- en plantensoorten direct met uitsterven bedreigd. Op de zogeheten Rode Lijst van bedreigde soorten staan nu al één op de drie amfibieën, één op de acht vogelsoorten, een kwart van alle zoogdieren en ruim 8000 plantensoorten. Op is op. Als dit zo doorgaat komen de afwisseling, de verschillen en de verscheidenheid in de natuur in het gedrang. Dat heeft ingrijpende gevolgen en is bovendien onomkeerbaar. Neem de koraalriffen. Omdat de zeeën snel zuurder worden, verbleekt het koraal. En een bleek, dood koraal is geen gebied waar je graag snorkelt. Als je de economische waarde van een koraalrif becijfert in termen van toerisme, visserij en werkgelegenheid kom je op gigantische bedragen. De ecosysteemcrisis is in miljarden dollars gezien dan ook veel erger dan de huidige economische crisis. Zo is bijvoorbeeld de

opbrengst van een koraal in de VS \$ 115.704. Bij toerisme is de opbrengst van dat koraal echter al \$ 1.139.190. Misschien dat zo'n voorbeeld meer aanspreekt en de consument echt raakt. Daarom is het denk ik, een goed idee het onderwijs en vooral de business schools erbij te betrekken. De economie van de natuur dus. Ik zou dan ook willen pleiten voor de oprichting van een ANVR/IUCN Biodiversiteitsfonds, dat haar inkomsten genereert uit een klein bedrag per boeking en dat die gelden gaat inzetten om natuurgebieden te herstellen. Want één ding is zeker: de tijd is voorbij dat duurzaam toerisme vrijwillig of vrijblijvend is. Het is de hoogste tijd dat we anders gaan denken en handelen. Re-connect to nature, dat wil ik u meegeven. Nu kan het nog en uw sector, die natuur en cultuur 'verkoopt', heeft hier als eerste baat bij indien u deze unieke daad stelt."

'Green Trips' naar de USA en Canada van Jan Doets America Tours

Complete duurzame vakanties zijn al haalbaar met de 'Green Trips' van Jan Doets America Tours, vertelt directeur/eigenaar Elske Doets: "Er wordt vaak geroepen dat Amerikanen energie verspillen, maar de USA en Canada doen dingen op duurzaamheidsgebied die wij hier nog niet eens op het netvlies hebben staan. Onze Green Trips zijn complete duurzame 4-sterrenreizen naar de USA en Canada, waarbij je vliegt met KLM (met automatische klimaatcompensatie), rijdt in hybride huurauto's en verblijft in milieubewuste accommodaties met 3 à 4 Green Keys. Die hebben zwembaden zonder chloor, warmte/koude opslag en low energy toiletten. En ze serveren alleen lokaal voedsel. Bij Green Trips ontbreekt het je aan niets, maar je gaat er natuurlijk niet met een heli boven watervallen hangen. We zijn druk bezig met de promotie, maar we merken dat er meer consumentenvoorlichting over duurzaam toerisme nodig is. Bovendien is er altijd de kwestie van de prijs. Anderzijds, wat is nu 5% toeslag? Wat ons betreft gaat de ANVR de klimaatcompensatie gewoon verplichten."